Београд

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Број поштанског чековног рачуна: 53.191.
Администрација: Кнез Михаилова, 46/I.

Уредници: АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 15 децембра 1927. БРОЈ 22 — ГОДИНА VIII.

Власник за А. Ж. П. МИЛИЦА ДЕДИЈЕР

Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60. — Примерак 2 динара.

Свака свесна жена, а нарочито жена-мајка и жена-јавни радник, треба стално да прима и чита *Женски Покрет*. Она тиме врши своју дужност помажући морално и материално социалну борбу жена за бољи живот будућих генерација. Свака жена има пријатељица које може заинтересовати за *Женски Покрет* и тиме учинити највећу услугу општој ствари.

Молимо све претплатнике да нам пошаљу дужну претплату за прошлу 1927 годину, као и да обнове претплату од 1 јануара 1928 године Претплата за целу годину износи само 48 динара, за пола године 24 динара. Лист ће се у будуће штампати у онолико примерака колико је претплатника; према томе треба се *претплатника* и јавити што пре тачне адресе нових претплатника. — Администрација Кнез Михаилова 46.

На крају године.

Завршавамо прву годину нашега листа од како је постао орган Алианце. Кад смо 2 јануара ове године закључили, на седници управног одбора Алианце у Загребу, да издајемо лист два пута месечно, било је у нас и песимизма и оптимизма. Песимисте су прорицали да наше жене још нису толико свесне да би биле у стању издржавати лист, који се ствара без икаквог фонда, без икакве помоћи; а оптимисте су били уверени да је феминзам у нас већ толико јак да можемо с мирним срцем ићи на посао. И ишли смо на посао, допринели смо према нашим снагама многе жртве и из властите снаге смо остваривле наш орган. Тај факат треба да нам је увек у мисли, јер је једини у стању да нам снага не клоне и да сада, у другој години, настојимо да лист усавршимо — друкчије би биле наше жртве принете без стварне и трајне користи.

Свесни смо да лист није задовољио сва очекивања и жеље чланица „Женских Покрета", али ни они, којима је лист поверен да га воде, нису потпуно задовољни. Зато је потребно да данас направимо мали биланс, да искрено кажемо све што препречује развитак листа и све што је у стању да га подигне како у погледу његове материалне јачине тако и у погледу његовог задатка као воће феминистичког покрета у нашој земљи.

Годину дана довољно је да се уоче врлине и мане нашега листа. Сад, кад ступамо у другу годину, треба заједничким напором да изградимо врлине, а отклонимо мане. Ништа што долази из човечијих руку није потпуно и никад једна особа не може савршено изводити бар релативно добро поверени јој задатак, ако нема најчвршћег солонца у редовима оних, који су се скупили да у заједници изводе неку идеју. *Зато је потребно да најпрегнемо сви све што је најбоље у нама да заједнички изградимо што смо заједнички зачели.* Свесни морамо бити тога да бисмо многе недостатке брзо и лако отклонили, да не бисмо никад, и код најситније и најкрупније ствари, заборавили да смо у заједници снажни, а да је појединац немоћан. То је прва и главна заповест, то је прво и главно начело у раду, које морамо сви да изводимо у нашим редовима.

Много што изгледа на први поглед као властита слабост, није то ако посматрамо сваки напор, сваки рад у односима према средини, у којој треба да се тај рад изводи. Нико не може тврдити да је наша средина врло погодан терен за развитак једног феминистичког листа, и у опште за развитак феминистичког покрета, ако хоће да остане озбиљан и увек свестан свога крајњег циља, и увек достојан у својим методама рада. Против себе има пре свега сву нездраву, загушљиву атмосферу нашега јавнога живота, који је још далеко од стало жене, принципиелне борбе и у коме имају још увек надвладу ускогруди племенски видици и хегемонистичке тежње појединаца.

У таквој атмосфери врло тешко продире лист, који заступа сасвим противна начела, који иде за тим да скупи жене из целе земље на основу једне социалне идеје и на основу таквих политичких начела, које сматра наша средина за идиотске. Такозвано „јавно мишљење" нам, дакле, није ни најмање наклоњено, што смо видели по томе да се није нашао у целој земљи један једини између оних творача јавнога мишљења, који би забележио појаву нашега листа и посветио му објективну критику. Али, то нас не сме ни чудити, јер ми сви предобро знамо да то „јавно мишљење" са врло малим изузетцима није слободно, него зависи од различитих сила, које подржавају капиталистички поредак. Тај поредак гуши сваку појаву, која тежи ослобођењу и врло често одева своје противништво у такву форму да лако увери масу о чистоти и искрености својих лажних аргумената. У томе је узрок што велики број жена још стоји далеко од нашега покрета, посматра га равнодушно, ако не чак непријатељски. Све те жене више верују онима, који их уверавају „да жене владају и без права", и оне више воле то лажно ласкање него истину, коју чују из наших редова, из нашега листа. Придобити те жене није лака ствар, показати им непријатеља без маске то је наш велики задатак. Придобивање тих жена иде врло споро, јер не зависи само од спретности наше агитације, него много више од њиховог индивидуалног развијања. И поштo нашој агитацији није циљ само велики број присталица, него квалитет и њихова свест, то је наш рад у томе правцу тим тежи.

Напоменули бисмо само још једну ствар. Наш лист треба да је огледало свих наших тежњи, наших осећања, наших погледа на целокупан живот. Он треба да је мозаик, који даје хармоничну слику. Знамо да је то највећа жеља свих чланица наших Покрета. Али, да постане лист у истини то, треба да чујемо много већи број наших жена у нашем листу него што смо их чули до сад. Да не би лист давао само једностране мишљење неколико особа, то може спречити само *тражња* сарадња свих наших жена. Какви смо ми сами, такав ће бити наш лист.

На почетку нове године наша је најискренија жеља да порасту наши редови, да постане наш лист у истини лист свих наших феминисткиња и да добије од свију нас такву материалну и душевну помоћ да га усавршимо до крајних граница могућности.

Београд. **Алојзија Штеби.**

Прво место.

Одговор председници Београ. Жен Друштва, г-ђи Биби приликом свечаности на Делиграду.

После многих коментара, разних оптужаба, закулисних и неодговорних напада, о којима смо у последње време врло много слушали поводом расцепа у Народ. Жен. Савезу, било нас је доста некривих и недужних на чије су се личности нарочито устремиле оштрице језика.

Не мали број наших пријатеља желео је да се преко јавности бранимо правдајући свој захтев убеђења што је у Управама многих друштава, која су иступила из Н. Ж. С., створено мишљење на основу нетачних података.

Можемо бити врло задовољне што нас је последњи број „Домаћице", органа Београд. Жен. Друштва, ближе упознао са разлозима који су побудили Женско Друштво да напусти велики идејни рад у Народ. Жен. Савезу, а нама пружио прилике да исправимо извесне нетачне наводе.

Човек се, заиста, мора зачудити и задивити извештају »Домаћице«, у коме се јасно огледа намера да се што је рђаво, направи добро, и све што је добро направи рђаво. Није забадава речено, да ако се једна неистина понови десет пута, она почиње личити на истину — и зато чланови Народ. Жен. Савеза, и поред своје жеље да не полемишу преко јавности, морају својим изјавама стати на пут изношењу неистина, које се у последње време и сувише често понављају.

Поред других исправака које ће последњи број „Домаћице" вероватно изазвати, ја хоћу данас да одговорим само поводом одштампаног реферата о свечаностима на Делиграду.

Председница Жен. Друштва, г-ђа Биба, реферисала је својој Управи да приликом помена изгинулим добровољцима положила венац на гроб јунака и да јој је од Приређивачког Одбора дато *прво место*, да би се могла са неколико речи одужити сенима палих хероја — тада је г-ђа Мила Симић, делегат Народ. Жен. Савеза, тражила да јој она уступи *своје место*, но да јој је она одбила, нагласивши да ово место не може никоме уступити још и са разлога, што је Жен. Друштво сарађивало са добровољцима још у оно доба, док Народни Жен. Савез није ни постојао.

И ако је овај — да га назовем — »Делиградски инцидент« за мене већ давно ликвидиран, јер сам га у своје време изнела пред Управу Н. Ж. Савеза, а затим и пред скупштински пленум на Бледу, где ми је једногласно одобрено држање и дата најпотпунија сатисфакција одбијањем сваке дискусије по овом предмету, ипак желим поводом извештаја „Домаћице" да проговорим за оне чланове Женског Друштва и Подружина, које сам за време свога секретарског рада задржала у најлепшој пријатељској успомени и до којих ми је стало да верују, да ја не бих никада била у стању, да учиним ма какво ружно и недостојно дело, које би имало за циљ да униши и увреди Женско Друштво као установу.

Белешка о Делиградском инциденту кратка је, но ипак необично значајна и веома карактеристична. У оно мало редака изнесене су две неистине. Прва је да је г-ђи Биби од Приређивачког Одбора дато неко нарочито *прво место*, а друга да сам ја као представница Народ. Жен. Савеза *тражила* од г-ђе Бибе да ми она уступи *своје место*. Осим тога у о-

воме извештају нама пада у очи и подвлачење важности, често судбоносног, *првог места*, што је карактеристично за доба и време у коме живимо.

Тешка и жалосна је истина коју треба признати да је готово у свима нашим неспоразумима јабука раздора — то недостижно *прво место*. Због њега се у последње време бори, сплиће, руши, због њега се потцењује, напада, мрзи; због њега се чине тешки грехови, насиља и безаконља и не милосрдно ниште тековине и вредности, које су са муком и жртвама градила читава поколења.

Због *првог места*, о коме нам »Домаћица« вели да је додељено г-ђи Биби на Делиграду, било би ми милије да је не морам демантовати, те да једном заједнички поздравимо увиђавност људи да су нама жената баш на једној свечаности уступили прво место. Али, на жалост, ми све добро знамо да можда још за дуго нећемо добити од мушкараца нигде *прво место* и зато молим, да ми се верује да га ни г-ђа Биба на Делиграду није добила.

Колико се ја сећам *прво место* као говорник добио је г. Владика Доситеј, за њим пуковник г. Дамјан Влајић, па једно представник месне општине, затим командант армије и представник Београдске Општине. На крају су дошле женске организације. Дакле, у најсрећнијем случају можемо говорити о *седмом* месту, али никако о првом.

По доласку на Делиграду пријавила сам се Пријеђивачком Одбору, да ћу говорити и приложити венац од стране Народ Жен. Савеза Српкиња, Хрватица и Словенкиња. Какав је ред говорника био предвиђен, није ми било познато, нити ме је то много интересирало. Знала сам да су у Пријеђивачком Одбору били чланови и главни аранжери г. г. Дамјан Влајић и Паја Денић. Ова два имена у Одбору могла су бити свакоме од нас довољна гаранција да се неће десити никаква некоректност ни омашка, и да ће сваки говорник добити место које му припада према величини и важности организације коју заступа. Пошто је било много гостију званих и одабраних, није могло бити ни говора, да би се једнима доделиле неке нарочите почасти на рачун других, а после ова свечаност је била толико патриотска, достојанствена и дирљива, да никоме није ни падало на памет да мисли на такве ситнице.

Неспоразум са председницом Жен. Друштва наступио је овако. Пред сам полазак на место помена изненада ми је пришао један високи функционер из Београда (кога овде данас нећу да именујем, али ако се укаже потреба рећи ћу и његово име), и ако ме лично није познавао, упутио ми је питање: »Када ће говорити Женски Савез?« Одговорила сам да ће говорити према утврђеном реду, када буде прозван. На то ми је господин казао: »Пазите Госпођо, Савез не може говорити пре Београд Жен. Друштва«. Изненађена овим речима, упитала сам господина, од куда долази он да овде прави распоред говорника, када је на овој свечаности и он сам гост. И тада ми је господин одговорио: »Синоћ, пре поласка воза са Београд Желез. Станице, наша ме је г-ђа Мара Трифковић и стављала ми је у дужност, да водим рачуна да представница Народ Жен. Савеза не говори пре председнице Београд. Жен. Друштва«...

И ако сам била јако индигнирана чудноватом интервенцијом овога господина, ипак сам дубоко веровала да председница Женског Друштва ништа не зна о овоме у напред при премљеном покушају, који би учињено да се поквари један стари убичајени ред кога су увек поштовале све Женске Организације чувајући у У Н. Ж. Савезу, а против кога се за 20 година није дигао ни један глас, ни један протест. Пришла сам г-ђи Биби и најпријатељскијим тоном запитала је: »Да ли међу нама може бити разлике у схватању о месту које припада представници Народ. Жен. Савеза у моменту када презентира 320 женских организација?« На то је г-ђа Биба свесним неочекивано и са невероватном аргантношћу планула говорећи: да неће да чује више за Н. Ж. Савез, да је Савез посилао интриге, да се увек *трља* у прве редове, и т. д., и т. д. У немогућности да слушам и даље многобројне увреде које су сипале као киша на адресу Народ. Женског Савеза Српкиња, Хрватица и Словенкиња, напустила сам г-ђу Бибу ревакши јој, да ћу данас говорити само ако се Народн. Жен. Савезу да ово место у реду говорника, које је он до сада увек имао, или да уопште нећу говорити.

Трудила сам се да избегнем свако даље објашњење са председницом једног друштва које је било члан Савеза, а која је својим неодмереним речима по сваку цену желела да компромитује углед Савеза и савезовог представника. Дубоко сам жалила што је председница Београд. Женског Друштва гледала у мени само лице које она мрзи и сматрала је да ми не дугује никакве обзире. Грдила је толико гласно да је околни свет почео обраћати пажњу на нас.

Завршујући ову исправку изјављујем још једном: да г-ђа Биба није имала потребе да ме као представницу Н. Ж. Савеза *одбија* не давши ми *моје место*. Њено место нисам никада тражила, јер сам увек имала своје место пуно части. Говорила сам седма по реду, а г-ђа Биба одмах за мном.

Да је све ово истина што сам изнела, спремна сам и заклетву положити а могу се позвати и на сведоке.

После свега овога, нама треба да дају јасни многи немили односи међу нашим јавним радницама. Ја дубоко верујем да нас доживљене не правде и непријатности морају учити да известном ширином схватамо чак и нападе, па ако је потребно да их донекле и прављамо. Једино у оваквом схватању наћи ћемо олакшање и утехе, и онда ћемо се понова моћи враћати започетим пословима са новом снагом и новим стрпљењем.

Београд. **Мила Д-р Симића.**

Изјава.

Приликом одржаног помена изгинулима у рату 1876. г. на Делиграду, Пријеђивачки Одбор за ту свечаност одредио је да представница Народног Женског Савеза говори пре свих осталих присутних женских друштава.

9 децембра 1927 Члан Пријеђивачког Одбора
Дамјан Влајић,
пуковник у пенсији.

За мир

У прошлом броју нашега листа јавили смо да је одржала Интернационална Феминистичка Алианса за женско право гласа нарочиту конференцију за третирање питања о миру у Амстердаму од 16—19 новембра. Најважније закључке те конференције доносимо данас. Они гласе:

1) Конференција је убеђена да се може стварно разоружање свих земаља постићи само на тај начин, ако морално разоружање оствари атмосферу међусобног поверења. Зато топло моли све жене и мајке да раде на моралном разоружању свим могућим средствима, а нарочито могу то спроводити путем васпитања младих генерација у духу мира и интернационалног споразума.

2) Конференција констатује са задовољством да је 8 заседање Друштва Народа успоставило нарочити одбор за студију питања разоружања и сигурности. Нада се да ће се тај Одбор изјаснити у прилог међународног споразума, који ће формално забранити да се рат започне. Моли да се Друштво Народа што пре позове на конференцију, која ће се бавити питањем разоружања.

3) Конференција је убеђена да је узрок садашњег неповерења међу народима у непрестаном наоружању; наоружање носи у себи стално угрожавање осећаја сигурности и зато је оно узрок и последица за интернационалну несигурност и ратове. Убеђене смо да је и у садашњем стању могућ међународни уговор за ограничење наоружања.

4) С обзиром на дугове свих европских земаља, који су стална опасност за економско стање и тиме за светски мир, конференција моли све своје организације да утичу на своје владе у томе смислу: да предложе Друштву Народа да уз сарадњу својих стручних органа изводи општу истрагу са чисто економских видика о интернационалним финансиским обавезама, које су настале услед рата.

5) Конференција упозорава председника и поједине чланове савета Друштва Народа да заступништво консумената код економског одбора није потпуно, јер није члан ни једна жена. Жена одређује потрошњу породице и оне исто толико трпе као мушкарци услед високих цена, дезорганизације трговине и бесполичје.

6) Са задовољством констатујемо да се сложила економска конференција, одржана у Женеви, на којој су учествовали делегати свих делова света, свих класа и мишљења, у том да треба водити такву економску политику која је у интересу мира и благостања целога света. Ова политика се ослања на факт да су све земље у економском погледу више или мање зависне једна од друге. Она тежи к томе да се пониште све границе које данас у тако великој мери спречавају светску трговину. Конференција је сагласна да би таква економска политика знатно допринела побољшању светског економског стања и тиме би се подизао животни ниво у опште, цене би пале и прилике за рад би се умножиле. Констатујемо да би одстрањивање трговинских граница које не значе само разметање и губитак него проузрокују међусобне несугласнице и непријатељство, знатно допринело за остварење мира.

Ми признајемо идеале потпуне слободе и духовне и економске размене међу свим народима и враћамо се у нашу земљу са одлуком да препоручимо нашим женским организијама да је за остварење светског мира неопходно потребно да заједно

Милица Јанковић.

српска савремена списатељка.

Међу данашњим српским списатељкама најпопуларније су Исидора Секулић и Милица Јанковић.

Кажу да је Исидора Секулић прешла, разуме се као списатељка, целу Голготу модерне жене, од главобоље до хистерије, од стида до носталгије од аутоанализе до психопатологије.

Ова културна жена, која је око двадесет година живела у Италији, Француској, Немачкој и Енглеској, била би у стању да дигне читаву револуцију у одбрану ружне, презрене и намучене жене: Дела Исидоре Секулић су револт противу неправичне природе и, још тачније, противу мушког инстинкта који тражу, фриволну и капризиону али свежу, руичицу и примамљиву женског претпостављања најеволуираније спиритуалности, па ма то била и сена једне васкрсле Сафо. Она, за љубав оне коју брани, због чега би требало да јој буду захвалне све негације лепоте. више воли чак и пасторчад природе расуту међу норвешке фјордове и замрзле сибирске степе и не крије своје презирање према јужњацима, које назива пуним фанзаније и размажености.

Има пак проблема који налазе све жене конпактне, и лепе не мање од ружних буне се увек противу социалне неправде и противу бруталног егоизма мушкараца. Највећи је њихов грех што су дозволиле да их борба и беда живота уназаде. И с тога списатељке више романтичне него ли човек. као и све жене, теже често ка једној сентименталној рехабилитацији чо века. Ка тој рехабилитацији циља и нејсимпатичнија списатељка, права Српкиња и јужњакиња Милица Јанковић, ма да у њеним радовима човек скоро увек иде у други ред.

„Исповести“ и „Плава госпођа“.

Милица Јанковић је публиковала 1913 године једну збирку приповедака „Исповести“, 1918 роман „Пре среће“, 1919 „Калуђер из Русије“, исте године „Незнани Јунаци“, које је велики рат инспирисао; 1920 „Чекање“ и 1924 други роман „Плава госпођа“. Од приповедака пала ми је у очи „Болничарка“, која се овако представља читаоцу: „Тридесет ми је година. Тридесет година живота — без живота. Прошло детињство, ђаковање, младост прошла, а никад среће, никад љубави, никад жељеног успеха, никад великог, до заборава, задовољства, никад чак ни грохотног, слободног, детињског смеха. Ничега лично свога: ни велике, опојне радости, нити бар бола великог истинског и свога. Само сенке, само одјеци, само одблесци. Зашто? — Али ја се не жалим и не кривим никога. Ја не јадикујем, већ размишљам. Ја нисам несрећна; ја сам нисам срећна“

Тако је девојка без лепоте расла и без љубави. Другарице су је међутим волеле зато што их је помагала да доврше задатке и везове, док су се оне огледале у прозорским стаклима и дотеривале косу пре но што ће у разред да уђе професор.

Девојко без љубави и без радости сањала је друге успехе. Али се морала уверити да се ни као музичарка, као сликарка или списатељка неће уздићи изнад средњега. Али није очајавала и сама је себи говорила да у сваком човеку има довољно кукавичлука да се покори својој судбини Код некога има и цинизма. Човек се смеје некадашњем човеку. Ко је био пштен па после скренуо са правог пута, исмејава своје поштење и прељашњу неискуство; ко је имао велике идеје и велике наде, после разочарења исмева своју детињску наивност и луда фантазирања. Исмевање је ваљда нека лажна утеха за оно што је умрло. Увек је губитак велики а утеха мала. А мали човек задовољава се малом утехом.

Али, девојка Милице Јанковић помирила се са судбином, јер је у самој себи открила своју велику мисију: вратити се међу људе, живети њиховим животом, волети њихове радости и њихове болове, правдати њихове недостатке. Тако је постала болничарка свих оних који су њој долазили да јој повере своје болове и да од ње проце утеху.

Јанковићева, која је као жена лепа а као списатељка симпатична, има особина своје болничарке. Зна да живи од болова и радости својих јунакиња и разуме њине недостатке. Путем којим иду њене девојке и жене има увек више ружа него ли трња, а небо има више светлости и звезда него ли облака и мрака.

Уметност Милице Јанковић, нежна као невина љубавна песма, мирише као ружа усамљени пролетњи пљусак, зна да извини слабости људских бића, храбрећи их да подносе тежине живота и подсећајући их да на крају крајева судбина није тако зла а живот мање црн но што може да изгледа.

Јунакиње Милице Јанковић знају да буду енергичне. Једна од њих, жртва мужевљеве љубоморе пише пријатељици: „Кажу да има и жена тако љубоморних, да и јаки људи могу да нађу на такав пакао. О, а зашто трпе? Зашто се не ослободе? Лудо је трпети пакао због страха од скандала и од светског оговарања. Ако је љубомора лудило, онда је друштво дужно да нас ослободи од заједнице са лудаком“. И Д-ница, пошто је годинама подносила бесну мужевљеву љубомору, бежи од њега и враћа се кући својих родитеља.

Друга једна јунакиња једне лепе приповетке Милице Јанковић спрема се да уђе у живот. Када је дошло разочарење и када ју је оставила љубав, девојка омрзну и саму себе и све људе и, као што то чине шипарице од 16 до 18 година, покуша да се убије. Али, када јој се појави крв на устима, јача од бола и уништења,

свој утицај као грађанке према својим владама за то да те владе од светске економске конференције приме препоручене мере и изведу у сарадњу осталих влада.

Са задовољством констатујемо да је конференција Интернационалне Феминистичке Алианце тако јасно и без устезања показала два највећа узрока, који воде до рата: т.ј. непрестано и према предратном добу тако повећано наоружање у свима земљама и међународна трговина на бази најоштрије конкуренције. Алианса препоручује свима својим организацијама да раде свим својим снагама на отклањању тих узрока. Женама које већ имају политичка права биће лакше да раде у томе правцу, а нама нека буде озбиљна опомена да свим силама радимо на добивању политичких права да можемо допринети свој део у раду за трајан мир.

Молимо све претплатнике нашега листа да сигурно шаљу дужну претплату за ову годину у току овога месеца.

Одговор на чланак „Вечита песма"

У Женском Покрету од 30 новембра објављен је чланак под натписом *Вечита песма*, у коме је нетачно са општено моје мишљење о извесним посебним предметима које би требало предавати ученицама. Због тога је то мишљење нетачно и оцењено.

Нетачно је да сам тражио да женска деца имају други програм наставе.

Нетачно је да сам у опште говорио о дисциплини, а најмање о некој нарочитој дисциплини према женској омладини.

Нетачно је да сам казао да жене не треба »да иду у Женске Покрете и Женске Странке«. Нетачан извештај *Времена* о томе дементовао сам одмах сутрадан: моја изјава објављена је у броју тога листа од 23 новембра; чланак у *Женском Покрету*, међутим, објављен је 30 истог месеца.

Нетачно је и тврђење да „на протест једне жене — г-ђе Радунке Чубриловић, просвећени људи — професори слатко су се смејали. — Професори су само сматрали, због оскудице у времену, да нема места протесту против мишљења које нико није изнео. То су, у осталом, они исти професори који су, на истој скупштини, изгласали и ону тачку своје резолуције у којој једнодушно траже »да се законом о средњим школама наставнице потпуно изједначе у свима правима са наставницима.«

Због оскудице простора у овом листу, опширније о целом овом питању покренутом предњим чланком расправљамо видана на другом месту, а овде захваљујем уредништву на гостопримству с изразима поштовања и симпатије.

Ниш. Глиг. Хаџи-Ташковић,
директор Женске Гимназије

Неколико речи на одговор г. Хаџи-Ташковића.

Г. Хаџи-Ташковић је негирао од почетка до краја цео чланак *Вечита песма* речима »нетачно је«, али није казао шта је тачно.

Нетачно је да тражи други програм наставе за женску децу — него, можда, само неке предмете. Нетачно је да је говорио о дисциплини — одиста, не бисмо измислили баш то. Нетачно је да жене не треба да иду у Женске Покрете и Женске Странке — а зашто је било непосредног протеста? И поред исправке у *Времену*, нас је дирнула неправда и укорењено схватање људи. Мучан утисак није се могао избрисати. Нетачно је да су се професори смејали — а одмах затим: »Професори су само сматрали, због оскудице времена, да нема места *протесту против мишљења које нико није изнео*«.

Какав је то скуп и какав је то чудан свет где се нико не разуме! Међутим, убачене су не благонаклоне речи Женски Покрет и Женска Странка, и изазвале оправдани протест. Не би жене биле индигниране, да није било увреде. Не би ни проговорио, него би остале до краја у скромној улози посматрача, да нису изазване. Ни једна реч није измишљена. У току говора г. Хаџи-Ташковића непосредно су записане цитиране речи у намери да се реагира, и кад је то већ други учињено, било је доцкан. У записнику са скупштине има. без сумње, тачно забележених речи г. Хаџи Ташковића. Чак и резолуција, предата Г. Министру Просвете, која је израђена према записнику, изричито тражи, измену осталога, за женску децу: ручни рад, кућну економију, музику. А Црвени Крст већ спроводи кроз школе курс за »Мале Мајке«.

Што се тиче изједначења професора жена са професорима-људима у свима правима, то је стално рефрен свих савремених резолуција, који ће се и без великих напора наших колега ипак испунити једног дана — ако не раније, — кад стигну ове генерације које данас на 400 студената броје преко 700 студенткиња на филозофији. То је наше право и то нам једнога дана мора само време донети.

Радујемо се што ће г. Хаџи-Ташковић писати о овом предмету опширно и интересује нас шта је тачно из његовог говора, кад је све ово, прибележено непосредно у моменту говора г. Хаџи-Ташковића, нетачно, лапсус речи.

Београд. Д. Стојановић.

Женски Покрет у Босанском Броду.

Веран својој идеји Женски Покрет у Бос. Броду отворио је концем октобра о. г. школу ручног рада за сиромашне муслиманске девојчице.

Док девојчице других вера полазе школе — гимназију, грађанску и стручну школу у Сл. Броду, дотле муслиманска девојчица остаје на улици неваспитана, неспремна, остављена сама себи. Јер, за њу нема обавезне наставе«, као да муслиманској жени није потребна ни просвета ни наобраза да се спреми са живот. И, док се за друге девојчице брину разна хумана и национална друштва, о њој не води бригу ни држава ни друштво. Јер, муслиманка код нас не ради ништа; живи животом којим је живела пре 100 година и не суделује ни у једном ни културном ни социалном покрету. Хигиенске прилике су на најнижем степену и човек који посматра њихов живот зграна се и не схвата да се још данас може у таквим приликама живети.

Међутим, муслиманска жена је као и њена сестра друге вере способна за сваки културни и социални рад, те је вечна штета и грех, да је овако остављена сама себи и да се за њу нико не брине.

Вредна наша чланица управе, г-ђица Зејнеба Чохаџић зашла је од куће до куће и покупила их, и оне са улице голе и босе, и оне су похитале са највећим весељем, срећне што се и њих ко сетио, жељне рада и науке. Има их сада у школи 35 ученица, а сваки дан их придолазе све више Неколико 4-5 су свршиле 2-3 разреда, све друге су аналфабети.

Ручни рад се учи код нас у Женском Клубу сваки дана од 2-5 после подне, а одржаће се аналфабетски течаји и предавања из хигиене.

Обука је бесплатна, сав материал за ручни рад даје Женски Покрет из својих средстава, те ће по завршетку истога бити приређена изложба.

Девојчице су веома надарене и сваки рад, народни као и модерне везове, схватају врло брзо и напредују невероватно.

Школа ће трајати до конца школске године а продужиће се по могућности и даље. Обуку одржава редовно свршена учит. приправница, Велисава Недимовић, уз помоћ учитељица из основне школе и других чланица одбора. Аналфабетски течаји одржаће ђица Ивана Ивановић, учитељица и секретар друштва.

Девојчице које сврше течај биће способне да себи зарађују свакидашњи хлеб а Женски Покрет ће се увек бринути да им прибави зараде.

Женски Покрет је ове године одржао један тромесечни течаји шивења.

Савремена жена.

На позив „Женскога Покрета" у Сплиту одржао је тамо предавање г. *Д-р Велимир Дежелић мл.* из Загреба о теми „Савремена жена". Предавач је познат као велики пријатељ женскога покрета и он је био један између оних ретких народних представника у Уставотворној Скупштини, који је тражио да се дају женама иста политичка права као што их има мушкарац. Његово предавање је било одлично посећено и живо одобравано. Д-р Дежелић је на основу социологије доказивао оправданост захтјева модерне жене да сарађује у развоју друштва. Нови социални поредак порушио је старе форме заједнског живота, у којему је била сва душевност мужа и жене, све њихове економске тежње тако преплетене да су они заједнички истуцали. Жена је била мужу сарадник и економска вреднота.

»Новчано господарство и развој индустрије створили су савременог мушкарца, који одлази од куће, створили су радника и чиновника. Будући да у оваквим приликама муж не може да жени спрема удобни дом, то је и она присиљена да иде на посао, а дом остаје празан. Предавач истиче како је неправедно кривити жену да неће да буде мајка и домаћица, кад су дом срушиле социалне прилике а не жена. На томе је рушењу најмање сарађивала жена. Разлаже како те прилике доносе све остало што карактеризује данашњег мужа и жену. Мале плате, вечни начин живота данас је силно потиснуо брак у назадак. Услиед тога што је жена потиснута у уред и што је плаћа мала те се храни доше, дошло се је неопходно до данашње модерне линије која значи лошу храну према старијему типу здраве и једре жене. За то што је брак потиснут натраг, постао је мушкарац тип према обичној жени па и мода долази до сталних ексцеса, јер је мушкарац изгубио смисао за правилно вредновање женске лепоте.

»Данашња жена је у кризи, али је и мушкарац у кризи. Он је изгубио свој морални углед, јер је у рату показао да је способан за свако зверство. Он је изгубио и свој углед као економ, јер је у рату показао да је способан да уништи све што је створено. Он је изгубио и свој углед као политичар, јер је у рату показао да је способан да за своје политичке циљеве жртвује и своју и туђу децу. Он је изгубио и свој углед као отац, јер је у рату показао да је способан да своју децу шаље на клање. Он је изгубио и свој углед као мушкарац, јер је у рату показао да је способан да туче и убија жене и децу. Он је изгубио и свој углед као човек, јер је у рату показао да је способан да пљачка и отима. Он је изгубио и свој углед као хришћанин, јер је у рату показао да је способан да мрзи и убија.

»Ако је мушкарац изгубио смисао за све ове вредности, онда је и жена изгубила смисао за њега. Она је изгубила смисао за мушкарца, који је способан за све ове злочине. Она је изгубила смисао за мушкарца, који је способан да је обмане, да је изда, да је напусти, да је остави самохрану са децом, да је остави без средстава за живот, да је остави на улици, да је остави у болници, да је остави у ропству, да је остави у проституцији, да је остави у сиромаштву, да је остави у беди, да је остави у очају, да је остави у самоубиству, да је остави у смрти

честиту жену. Литература, штампа и све одгаја жену онаковом какова јест. Таковом је одгајају мушкарци који не знаду поштивати жену.

Предавач констатира попут лијечника болест и жели да је лијечи. Смисао социалног рада јест дати друштву сунца, помоћи и мушкарцу и жени да се дигне, а у томе је и смисао захтјева жене за право гласа. Предавач не хвали положај у којему се данас налази жена, али га разумије и не пада у мане романтичке школе која је у корист побољшања положаја радништва своједобно заговарала да се и стројеви пониште. Мушкарци могу да истисну жене брутално силом из јавног рада, министарство може да проводи редукцију, но тим се само рјешавају питања мини старства финансија, али се не рјешава социално питање.

Предавач жели да се искрено и поштено ријеши ово питање, а помоћи ће и сарања жене, јер је не праведно захтијевати од ње да се без дома посвећује кућанству. Нема жене која не осјећа љубав за породицу и материнство.

Говорећи о методама у рјешавању социалног питања истиче како има стрпљивих и тихих жена, које проучавају како да се ово ријеши, а има и темпераментних које се буне, и ове револтирane ваља схватити, а оне су међутим допринијеле, да је феминизам постао актуелан.

Савремени је тип жене да је постала поново радница, па хоће да ревидира свој положај. Законик коме је и она подвргнута писао је јуриста, а не социолог. У земљама гдје је и жена у парламенту, ту су и социални закони савршеније израђени. На концу предавач жели да не гледамо у жени играчку већ сарадницу и другa у парламенту«.

Ка анкети о некажњивости побацивања плода.

Са вјерског становишта дала је већ свој суд »Крштанска Жена« из Љубљане, с којим се слажем посвема. Што се пак тиче моралне стране тог питања, држим да се тиме погодује неморалу, јер из страха, да би некажњивост тог чина, убијања плода, придонијело лакоумном стварању истога. Са здравственога гледишта, такође не може да буде добрих послиједица, јер сваки лаик знаде да самовољно побацивање, разорно уплива на конституцију жене, па било да и најбољи лечник изврши операцију. Претпоставка да би се слободним побацивањем ублажила биједа појединаца, држим да не стоји апсолутно, јер биједна мајка обитељи, не може ваљда сваки други мјесец ићи у болницу на операцију, ни из разлога кућне економије, ни из разлога здравља, које би тиме тако порушила, да би много више допринела несрећи своје обитељи, него да има двоје дјеце више. Осим тога свеопће народно здравље трпјело би још више него до сада, јер и оне мајке које не би умирале од тих потхвата, посвема би се физички упропастиле. Сиромашна мајка која често нема најпотребитије ни кад је здрава, како би се његовала у тим часовима, који су погибељнији него сам порођај?

У осталом, све што је нарав учинила величанственo је. Сви разлози и закони њени позитивни су. Стварање, развијање и рођење човјека, круна је свему. Прама тој нарави човјек и човјечи закони немају права да дјелују. Злочин је проти нарави убити клицу дјетета, које би можда постао геније, добротвор или реформатор тога човјечанства, у име којега се хоће одстранит.

Толико генерално узето, у појединим бројним обитељима пак родитељи не могу знати да ли им баш оно дјете, које су највише жељели, неће донијети благослов и потпору у животу. —

Држим да се и онако достатно, што кажњено, а хиљаду пута више некажњено гријеши у том погледу, да државни закони не треба да то још подупиру. Кад видимо резултате тог питања у Русији, сувишна је дала дискусија.

Реформатори неће много постићи, ако само лијече послиједице социалне биједе; узроке нека уклоне! Просвјећивање, одгајање чувства одговорности и човјечја и жене, свијест о људском достојанству у опће, па и у сексуалном питању, регулират ће питање зачећа, а до тада немојмо бар ми жене помагати да се гријеши проти Богу и проти нарави, убијањем властите дјеце, па било то и нерођене. Сви смо свијесни да је материнска љубав највећа и најљепша, па макар била инстинктивна, немојмо противњe дјеловати еманципујући мајке од одговорности, јер ћемо придонијети расуса обитељи, којој је права мајка једини темељ и веза.

Дубровник. **Злата Сеса.**

Фонд за здравствену заштиту ученика.

Једну врло корисну новину уводи финансијски закон за будетску годину 1928/29 и надамо се да ће бити увиђавност народних посланика толика да не омете извођење те новине. Чл. 49 финансијског закона уводи нарочити фонд за здравствену заштиту ученика и на следећи начин:

„При Државној Хипотекарној Банци установљава се Фонд за здравствену заштиту ученика. За оснивање овога Фонда установљују се таксе за здравствену заштиту ученика. У основним школама износи она такса 10 динара за школску годину, у средњим и њима сличним школама 20 динара за школску годину, а на универзитетима 30 динара по једном семестру. Све таксе дужан је положити у готовом новцу сваки ученик при уписивању у школу или универзитет.

Универзитетске и школске власти предаваће одмах све таксе Државној Хипотекарној Банци.

Из средстава овога Фонда покриваће се сви трошкови, који се односе на здравствену заштиту ученика: на плате школских лекара, издржавање школских поликлиника, лечење болесних ученика и оснивање установа за здравствену заштиту ученика.

Министар Народног Здравља у споразуму са Министром Просвете прописаће уредбу о управљању Фондом и начину трошења средстава Фонда.

Како нас радује да се држава брине бар за здравствену заштиту, кад је социалну скоро сасвим занемарила. Ипак мислимо да би било потребно да се постави социалнија основа за скупљање Фонда. По садашњим од редбама сваки ученик плаћа подједнако — и дете радника и дете милионера. Потребно би било да се изврши за уплаћивање социална градација према имовном стању родитеља.

Нов женски лист.

Народна Женска Заједница почела је издавати овога месеца свој лист »Глас«, који је већ тако давно обећавала. Лист излази два пута месечно и појединн број се продаје по два динара. Судећи по првоме броју морамо сасвим објективно признати да нас је лист разочарао. Пошто видимо из појединих чланака да лист треба да буде кажипут женама у социалном раду (узгред буди речено да је тај термин нетачан, јер је сваки прави социалан рад и хуман), очекивали смо да ће највећи број чланака о томе раду највише расправљати. Али то очекивање није лист испунио.

Друго што нас је код првог броја изненадило је то, што су сви чланци анонимни и што се не зна ко уређује лист. Зашто је потребна таква тајанственост? Баш први број једног новог листа треба да покаже јасан програм и да покаже снаге, које је био у стању да окупи око себе. Изузетак чини само госпођа Јованка Шилак, која је једина свој чланак потписала.

Али треба да подвучемо и позитивне стране „Гласа“. Из чланка „Наша прва реч“ видимо да је и Народна Женска Заједница дошла до увјерења да је само у заједничком раду могуће нешто добро и корисно изводити. Ми се искрено радујемо тој еволуцији у мишљењу Заједнице и надамо се да ће она то своје назирање потврдити и делима.

Белешке.

Из Уредништва — Идући број *Женског Покрета* изићи ће као двоброј 15 јануара због техничких немогућности.

Предавања. — 4 децембра одржала је предавање на позив Српске Женске Задруге у Руми г-ђица Милена Атанацковић. — 11 децембра г-ђица Алојзија Штеби у Женском Покрету у Бос. Броду о општинама.

Удружење Универзитетски Образованих Жена. — На збору 11 ов. мес. одржаном на Новом Универзитету конституисало се Удружење Универзитетски Образованих Жена. После поздравног говора г-ђе Лепосаве Петковић, председнице Народног Женског Савеза и професора, која је изабрана и за председницу збора, одржала је занимљиво предавање о *Развоју универзитетског образовања жена* г-ђа Паулина Лебл Албала, а г-ђица Др. Јелица Петровић поднела реферат о раду акционог одбора, о статутима Интернационалне Федерације Универзитетски Образованих Жена и прочитала Правила новог Удружења која су примљена. На збору је изабрана управа: за председницу г-ђа Паулина Лебл Албала са 22 чланице управе и три чланице за надзорни одбор.

Грација Деледа. — Нобелову награду за књижевност добила је ове године г-ђа Грација Деледа, италијанска романсијерка, која је у својим делима нарочито лепо износила живот Сицилије. Она је друга жена која је добила ту високу част. Прва је била Селма Лагерлеф. Између такмаца, као што је Томас Ман и Сигрид Ундсет, писаца великога гласа, она је однела победу. То је знак да овај век има да покаже рад и признање жене.

Финске Жене и парламентарни избори. — И ако су у Финској жене недавно прослављале двадесетогодишњу добијања права гласа, оне су приступиле последњим изборима без велике наде да ће велики број жена бити изабран у Парламентар. Ово из два разлога: 1) жене највећма гласају за истакнуте политичаре својих партија и 2) оне у много мањем броју излазе на гласање. После изборa резултат је био да је шеснаест жена изабрано за Парламентат (у раније парламенту било их је седамнаест). Између девет жена посланика социал-демократа налази се опет министар, г-ђа Мина Силанпе.

Резултат ових избора мора бити подстрек за све оне који раде на томе да повећају утицај жена у политичком и социалном животу; више но икад женске организације морају радити на томе да широке масе упознају какве све услуге могу учинити жене на пољу јавнога живота, када њихов утицај ојача.

Напредовање женске активности у Немачкој. — Од 1913 год до 1926 год. број жена лекарки у Немачкој је порастао од 193 на 1627. Зимског семестра 1926 године на немачким универзитетима је било 7259 студенткиња а 1914 године било је 4.100. Од њих 7.259 студенткиња 3 050 је на философији, 1 200 на природним наукама, 1.150 је на правима и политичкој економији, 1.210 на медицини, 250 дантиста, 270 фармација и 59 теологија. На техничким факултетима је број студенткиња 1914 год. био 62, а 1923 је био 471.

Настава о Лиги Народа у Немачкој. — Пруски министар просвете је упутио следећи циркулар пруским школама:

„Програм нижих и виших основних школа и средњих школа у Пурској даје често прилике да се деци може објашњавати каква је институција Лига Народа. Пошто је Немачка постала члан тог великог организма, потребно је да се деца упознају са конституцијом, циљем и радом Лиге Народа.

Разуме се да по самој природи ове установе, настава деци мора бити дата у духу поштовања своје народности и развијања љубави према осталим земљама. Њима се такође мора дати да осете, да припадајући једном удружењу свих народа, можемо само користити своме сопственоме народу. С тога наређујем да се ова предавања врше у свима школама.“

Да ли ће се ускоро и код нас повести рачуна о васпитању омладине у овоме правцу, што ће неминовно имати за последицу продирања са пацифистичком идејом.

АДВОКАТ
Милица М. Влајић
налази се са канцеларијом у Дечанској улици бр. 7. — Тел. 51-18

Штампарија »МЛАДА СРБИЈА« Београд, Ускочка а. — Телефон 140

Украјински женски савез.

Украјински женски покрет почиње 1884 године у Галицији или како се сада зове „у Источној Малопољској“. Али, тек 1893 године основано је прво озбиљно женско удружење „Клуб Русинок“ у Лавову. 1909 године овај клуб изменио је своје име у „Жиноча Хромада“. 1917 године нова група предузела је ову организацију заједно са локалом, инвентаром и плодом дотадашњег рада, која се назива „Союз Украјинок“. Овај Савез Украјинка централа је свих украјинских женских друштава. У почетку савез је радио пре свега на културно просветном пољу, оснивао је читаонице и библиотеке, приређивао предавања и забаве. Од 1921 године поч о је да се бави феминистичким питањима и ушао је у додир са међународним организацијама „The International Women sufrage“ и „Међународна Женска Лига Мира и Слободе“. Уједно почео је да се бави питањем заштите мајке и деце. Председница Савеза Украјинка је Маријела Бачинска — Донцова, жена познатог украјинског литерата. Углед није женске организације које припадају овом савезу, су:

1. „Товариштво жинок з вижшуjу ошвиту“ (Друштво жена са академским образовањем)

2. Друштво имена „Хани Бравинок“ (ово друштво има педагошке циљеве и одржава школу за девојке)

3. Лига кооператисетк украјинских (има за циљ пропаганду кооперативне идеје).

4. „Труд“ (Задруга која постоји од 1921 године има у Лавову свој дом, школу кројења, везења и других ручних радова).

5. Украјинскије Народне Мистецтво“ (Украјинска народна уметност — интересује се за народну уметност и народне радове, оснива ткачке радионице, курсеве за вез у украјинском народном стилу, даје материал за везење и продају радова народне уметности) Директорка овог друштва је Ирена Макух — Павликовска.

6. Комисија за одбрану женских права.

7. „Стрила“ (Стрела—женско спортско друштво)

Поред тога постоји неколико друштава у којима жене играју главну улогу и друштава у којима људи само плаћају чланарину а целокупан рад врше жене, као на пр.:

1) Друштво за заштиту деце и надзора над омладином.

2) Заштита мајки.

3. Друштво „Охронка“ (Забавиља) Ово друштво издржава 13 забавишта.

Велико украјинско просветно друштво „Народна Просвита“ има женске секције које се занимају оснивањем читаоница, приређивањем предавања и т.д. „Савез Украјинака“ приређује такође такозване „Летње Сатки“ у којима се прикупљају деца сељака за време пољских радова. Таквих „Летњих Башта“ које воде квалификоване учитељице постоји око 30. »Савез Украјинака« има у Лавову око 300 чланова, а по целом крају до 10.000.

Београд. **Радмила Ленард.**